

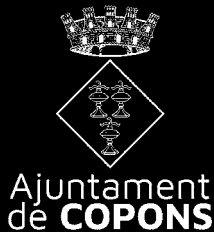
Camí Ral⁴⁹

Butlletí informatiu i d'opinió Vila de Copons

Gener de 2020 número 49

Butlletí informatiu i d'opinió Vila de Copons
Edita: Ajuntament de Copons, Àrea Municipal de Cultura
Àngel Guimerà, 8, 08289 Copons, Anoia, Tel. 938 090 000 Fax: 938 090 013
Correu electrònic: camiral@copons.cat
Disseny i maquetat: espaiGràfic, Igualada
Dipòsit legal: B-7571-96
Tiratge: 300 exemplars

Publicació periòdica

Imatge portada: Riera Gran **Foto:** Elisenda Mercadal Segura
Consell Editorial: Maria Gràcia Carreras Verdguer, Elisenda Mercadal Segura i Nùria Pons Torrents
Amb la col·laboració de Teresa Múniera Pascual i Martina Muñoz Mercadal

Sumari

- 3 Què s'està fent...
- 5 Més transparència
- 6 Memoral. Ajudeu-nos a completar els noms de les persones que apareixen a la fotografia
- 7 L'entrevista: José Juís Díaz Soro
- 10 El mató
- 12 6è Concurs de fotografia Vila de Copons
- 14 Punt Jove
Cursets de natació i aquagym
La Big Band de Copons
- 15 Caixa de Ciència de l'Aire i el Vent
La castanyada
Concert dels Mak'ntes
- 16 Festa Major Copons 2019
- 17 Comiat del Dr. José Luís Díaz Soro
"L'estanc", la botiga, va tancar portes el passat 28 de desembre
- 18 Bastoners
Restauració de la Capella de Sant Gabriel de Veciana
- 19 El duc
- 20 I tu què ens recomanes? Cristina Queralt – Carles Muñoz
- 21 El massatge
- 22 Resum de fets, activitats i actes de juliol a desembre de 2019
- 23 Transports i telèfons d'interès

Millor publicació periòdica d'àmbit local

Millor butlletí municipal de l'any

Els sis primers mesos de govern a Copons

Ara fa mig any que, gràcies al vostre suport i confiança, ens vam posar al capdavant de l'Ajuntament de Copons. Com en totes les noves feines, les primeres setmanes requereixen un procés d'aprenentatge i gestionar un Ajuntament, evidentment, també ho requereix. Cal reprendre tots aquells projectes que ja estaven en marxa, tramitar temes pendents, gestionar "imprevistos sobrevinguts", administrar i fer la feina del dia a dia de l'Ajuntament, que no és poca, i sobretot encetar nous projectes que ens il·lusionen.

Afortunadament no estem sols i comptem amb un molt bon equip de treball a l'Ajuntament, els seus treballadors, i també comptem amb el suport de moltes altres persones que ens donen un cop de mà quan ho necessitem. Des d'aquí volem aprofitar per agrair-vos el vostre suport.

Us volem detallar, tot seguit, els temes més rellevants que estem portant a terme:

- Hem mantingut diverses reunions amb l'ACA** (Agència Catalana de l'Aigua) perquè Copons pugui tenir una depuradora d'aigües residuals. Aquest és un tema prioritari pel poble per tal d'evitar els abocaments al medi natural.
S'ha acordat amb l'ACA tirar endavant la redacció del projecte, l'import del qual anirà íntegrament a càrrec d'aquest organisme. El 2022 es preveu l'avant-projecte de la instal·lació de la depuradora.
- Ben aviat farem la connexió amb la Llosa del Cavall.** Aquest és un projecte molt rellevant ja que suposarà un salt qualitatiu en l'aigua que tindrem a l'aixeta, més neta i amb menys nitrats que l'actual, per tant molt més saludable.
Copons deixarà d'estar connectat al dipòsit d'Els Prats de Rei i es farà la connexió a les aigües del Prepirineu a través d'un dipòsit ubicat a Sant Pere.
- Fibra òptica:** Ja disposem dels permisos per tirar endavant la fibra òptica. A principis del 2020 començaran les obres per portar la fibra òptica a Copons, que en un principi arribarà fins a l'Ajuntament i posteriorment l'empresa anoienca Iguana es farà càrrec de tot el desplegament pel terme de Copons. Aquesta inversió es farà, en part, gràcies al finançament provinent de fons FEDER (Fons Europeu de Desenvolupament Regional) de la Unió Europea que permetrà fer arribar connexió a Internet d'alta qualitat a zones blanques, és a dir, indrets on hi ha greus déficits de connectivitat a Internet.
- Participació ciutadana:** Tal i com vam dir en el nostre programa electoral, la participació acompanyarà les nostres actuacions durant tota l'legislatura. Des de l'Ajuntament de Copons optem per una participació activa dels habitants a través de l'Assemblea de la Vila, que serà el canal de participació en els assumptes rellevants del poble. El passat 24 de novembre vàrem realitzar, a la Sala Polivalent, la primera Assemblea de la Vila, que va tractar el tema de la piscina. Després de la reunió ja disposem d'un equip de 9 persones que treballaran al llarg de l'any per fer les seves propostes i plantejar la seva visió sobre el servei de la piscina.
L'Assemblea de la Vila s'anirà repetint al llarg de l'any i es tractaran els temes que hàgiu escollit vosaltres mateixos. Des d'aquí aprofitem per agrair-vos la vostra participació en la sessió del passat 24 de novembre. Són moltes les persones que ens heu fet arribar les vostres propostes dels futurs temes a tractar.
- El metge:** Un altre dels temes prioritaris per tots els coponencs i coponenques és el tema del metge. Després de la jubilació del Dr. José Luis Díaz Soro, hem fet diverses gestions i reunions amb els responsables del Servei Català de la Salut perquè puguem continuar gaudint d'aquest servei tan bàsic. Des de CatSalut hi ha hagut el compromís perquè el consultori continuï obert i un metge pugui cobrir la plaça disponible.
Actualment estem portant a terme les obres de reforma del consultori mèdic. Després de més de 30 anys sense que s'hi hagi fet cap actuació, la reforma suposarà una millora tant per als professionals com pels usuaris del servei mèdic i un canvi considerable en tots els espais, despatxos i sala d'espera. També es farà un nou despatx per a la treballadora social que tindrà unes millors condicions de llum i seguretat.
Una vegada culminem els treballs, que està previst que sigui a principis del 2020, Copons comptarà amb un consultori mèdic totalment renovat i en unes condicions òptimes per tots els usuaris.
- Estudi econòmic:** Per tal de tenir una visió clara de les finances de l'Ajuntament i poder realitzar una bona gestió, des de l'equip de govern s'ha demanat un estudi econòmic a la Diputació de Barcelona corresponent als darrers anys 2018 i 2019. Un cop tinguem els resultats ho presentarem en una reunió oberta a tothom.
- Servei de bar:** Després de molt de temps tancat, finalment el passat mes de juliol vam aconseguir reobrir el bar de Copons. Aquest era un tema que reivindicàveu, donat que el bar és un equipament molt necessari pel poble doncs fa les funcions de punt de trobada i relació entre la gent de Copons.
- Obres:** Són moltes les obres realitzades els darrers mesos. Hem arranjat el dipòsit situat a l'espai del cementiri. L'obra ha tingut un cost de 70.000 €, que han estat aportats per la Diputació de Barcelona.
- També estem arreglant el clavegueram del poble** que es troba en molt males condicions. Aquests darrers mesos s'ha fet el tram dels carrers del Mur i de Sant Magí. Posteriorment s'hauran d'anar arreglant la resta de canalitzacions. Per tal de finançar aquesta obra estem negociant amb SOREA.
Cal dir que estem donant prioritat a arreglar avaries que afectaven habitatges, com les obres que vam fer en una casa on feia molt de

Primera Assemblea de la Vila

Obres dipòsit, vista general

Accés a coberta - Boca d'home

Noves passeres

temps sobreixia aigua provinent del clavegueram i que, per tant, els generava moltes molèsties.

—**Nou edifici de l'escola:** Des de l'Ajuntament estem treballant per poder finalitzar el més aviat possible l'edifici de l'escola. Fa uns dies vàrem rebre una molt bona notícia al respecte i és que el Govern de la Generalitat va aprovar recentment una dotació de 350.000 € per a les obres de l'escola. L'aportació del Departament d'Educació es durà a terme en dues anualitats: 175.000 € durant l'any 2020, i 175.000 € més durant l'any 2021.

—**El POUM:** S'estan revisant les al·legacions presentades. Actualment estem en procés de respondre les al·legacions i estem esperant els informes de diferents organismes oficials.

—**Substitució i millora de la senyalització de les masies i paratges d'interès del municipi:** Aquesta nova senyalització pretén millorar l'orientació per l'interior del municipi i fer més avinent la localització de les masies i dels indrets. Les actuacions finalitzaran durant el proper any 2020.

—**Passeres per a vianants i ciclistes:** Com molts de vosaltres ja heu pogut comprovar, hem construït tres passeres per a vianants i ciclistes que connecten els dos marges del riu: a l'alçada dels Nocs, Tremalla i el Gorg Salat. Aquestes palanques possibilitaran que pugueu passejar a peu o en bicicleta per aquests paratges i pugueu gaudir d'aquest entorn tan bonic del nostre municipi. En aquest mateix sentit, la brigada municipal està treballant també per netejar tot l'espai del corredor verd i recuperar aquesta zona de passeig.

—**Recentment, juntament amb altres 15 municipis de la comarca, hem entrat a formar part del Parc Agrari de la Conca d'Òdena (PACO), un projecte promogut pel Col·lectiu Eixarcolant.** Aquesta entitat neix amb la voluntat de ser una eina de dinamització del territori que ha de permetre incidir positivament sobre les activitats que es desenvolupin en sòls agrícoles o forestals i totes aquelles que hi estiguin relacionades d'una o altra forma (agroindústria transformadora, gastronomia, turisme, oci, cadenes de valor dels productes agroalimentaris i comercialització, i esport, entre d'altres). Les actuacions desenvolupades sota el paraigua del Parc Agrari han de permetre dinamitzar econòmicament i donar suport a les activitats productives. A Copons, la inclusió en el Parc Agrari ens permetrà potenciar la conservació de la zona dels horts, una de les més ben dissenyades de la comarca de l'Anoia i analitzar, per exemple, l'estudi de la varietat autòctona del tomàquet de Copons a partir de la llavor.

—**Un poble viu:** Copons forma part del projecte Anoia en transició, juntament amb els municipis de Sant Martí de Tous, El Bruc i La Llacuna. Aquest és un projecte que aposta per la revitalització comercial i la dinamització dels comerços als municipis petits i neix amb la idea de fomentar l'ocupació dels espais comercials buits. Els quatre municipis que formem part del projecte hem signat un conveni de col·laboració que inclou l'assumpció d'una part del cost

del projecte i el corresponent repartiment a parts iguals de l'import de la subvenció de la Diputació de Barcelona.

—**A principis de l'any vinent estrenarem una web turística.** Aquesta nova web apostarà per destacar els principals atractius del nostre municipi i també comptarà amb una oferta d'activitats, excursions i propostes per realitzar en família o amb amics. Aquest és el primer pas per a futures accions que s'aniran realitzant per a posicionar i promocionar a nivell turístic el nostre poble i s'ha pogut fer gràcies al suport del Consell Comarcal i de la Diputació de Barcelona.

—**Volem que Copons sigui un poble viu i actiu,** per aquest motiu donem suport a totes les entitats que treballen desinteressadament per organitzar activitats al poble com la Comissió de Festes, que està fent una gran feina perquè tots puguem gaudir de les moltes festes que organitzen; la Big Band, un projecte musical extraordinari; o els joves de Copons, que el passat mes de novembre van organitzar amb molt d'èxit la "BonaMossa Fest". Des d'aquí els volem felicitar per la seva iniciativa encoratjant-los a crear una associació de joves. És important per un poble tan petit que el jovent estigui cohesionat i amb ganes de tirar endavant iniciatives i projectes.

—**Volem que els infants coneguin el poble,** participin en la seva construcció i hi gaudeixin. Els nens de l'escola s'impliquen en activitats, com el disseny que estan fent d'un skate park, la decoració de l'arbre de Nadal o la restauració de la paret del davant de la rectoria amb peces de fang. En aquest sentit, també us hem de dir que estem treballant en una gran festa esportiva que portarem a terme l'any vinent.

—**Com en els darrers anys hem preparat moltes activitats que trobareu a l'InterCopons,** per a totes les edats. També volem destacar la Fira de Nadal que va tenir lloc el passat 15 de desembre, que enguany es va realitzar per primera vegada a l'aire lliure i que va comptar amb un gran nombre de parades. Esperem donar-li continuïtat ens els propers anys.

—A part de les accions realitzades durant tot aquest temps, hem assistit a moltes reunions de treball i ens hem reunit amb els alcaldes dels municipis veïns. La nostra voluntat és la de cohesionar i establir relacions amb els pobles del voltant. Fins ara ens hem reunit amb els alcaldes de Jorba, Rubió, Veciana, Els Prats de Rei, Sant Martí de Sesgueioles, Argençola, Sant Guim de Freixenet, Calaf, Sant Martí de Tous... La vinculació entre els municipis ens obrirà les portes per a possibles col·laboracions i l'execució de projectes mancomunats.

Tal i com vam dir en la presentació del projecte Ara Copons, volem comptar amb la implicació de tots vosaltres. A l'Ajuntament hi teniu les portes obertes i també esperem les vostres aportacions en les sessions dels processos participatius que farem al llarg de l'any.

Bona Festa Major!

Alex, Xavi, Imma i Montse

Xarxa de Mobilitat de Barcelona Camins de l'Anoia	
● Copons. Riera de Veciana	
Corriol a la dreta	0,1
Gorg del Nafre	0,6
Montpaó	2
Solana del Bargués ■ Veciana	5,5
Montfalcó el G. ■ St. Guim de Freixenet	8,5

Senyalització masies i paratges

Estrenem espai al Camí Ral per fer arribar a tothom les nostres consideracions i propostes com a grup municipal que ha aconseguit 3 dels 7 regidors que componen el govern local, encara que no disposem de cap regidoria.

El 24 de novembre vam assistir a la primera assemblea del poble, que d'acord al reglament vigent aprovat en ple, n'hauriem de dir Consell de la Vila -el podeu consultar a: https://bop.diba.cat/temp/11_022018022195.pdf que determina els objectius i el seu funcionament, bastant diferent al que vam viure.

En una primera assemblea després del canvi de govern, hom espera que se l'informi de l'estat de les coses, de què seguirà, què canviarà o en tot cas quines són les propostes de l'Ajuntament per millorar l'estat actual.

En una primera assemblea en la que es diu que es vol “més transparència”, hom espera que aquest exercici es faci des del primer minut i tenim la sensació que ens va crear més dubtes que certeses. Un exercici de més transparència seria resoldre els interrogants que lògicament es creen amb els canvis.

Com és que no es va informar que hi ha un càrrec electe, a més de l'alcalde, que cobra un sou de l'Ajuntament i no se'ns explica quin valor afegirà o a canvi de què cobra? És un càrrec de confiança? Ocupa el lloc d'un treballador o funcionari?

Com és que a la llista de prioritats consultada al poble hi havia la rectoria que ha de ser la nova escola? L'Ajuntament té nous plans per a la rectoria? Com és que no es va informar de la situació actual de la nova escola, del total executat, del que falta executar, del finançament consolidat? S'ha parlat abans amb la comunitat educativa?

Quan se'ns pregunta per La Barraca, com poden determinar-ne la prioritat si no sabem quina serà la seva destinació? Quin serà el contingut de La Barraca? Quin cost tindrà? Valdrà la pena l'esforç i la inversió per al projecte que hi hagi?

Quan se'ns pregunta pel camp de futbol, s'han llegit el projecte executiu? Es parla de caravanes, però el projecte és d'autocaravanes, un mercat molt diferent.

Més transparència és parlar del consultori mèdic i de quin serà el futur? Perdrem dies d'atenció o el CatSalut els mantindrà? Tindrem un metge o una metgessa amb plaça definitiva? Ha desaparegut el neguit preelectoral per aquest servei?

Més transparència es parlar del comerç al municipi. Si l'única botiga que tenim tancarà en breu, què ens ofereix l'Ajuntament per esmortir els efectes? O també era febre preelectoral?

Aquesta és una petita llista de temes que tenen prou entitat i prou importància per parlar-ne en la primera assemblea, ara que no estem en fase electoral sinó en fase de governar. Com es pensen governar tots aquests temes que tan presents van estar durant la campanya?

I pel que fa al tema central -i únic de l'assemblea, ens preguntem: quan se'ns demana formar part d'una comissió que faci propostes sobre el model de piscina que volem, com és que l'Ajuntament no ens presenta dos o tres escenaris a partir dels quals començar a treballar? No és l'Ajuntament qui disposa de la informació necessària per dissenyar solucions? I quin és l'objectiu de la comissió? Econòmic? Social? Quins condicionants no podem evitar?

Així i tot, després de conèixer el cost de 2019, volem fer algunes consideracions.

En primer lloc, us presentem una comparativa amb els anys anteriors.

Conceptes	2016	2017	2018	2019
Amortitzacions	-8.306,83 €	-8.306,83 €	-8.306,83 €	-8.306,83 €
Comunicació	-643,72 €	-568,70 €	-586,85 €	-706,54 €
Manteniments	-2.580,52 €	-3.932,15 €	-3.142,41 €	-7.530,46 €
Subministraments	No s'inclou perquè no disposem de les mateixes dades de cada any			
Personal propi	-4.315,00 €	-4.315,00 €	-4.315,00 €	-5.358,00 €
Producte químic	-2.608,38 €	-1.630,49 €	-3.800,33 €	-3.715,93 €
Seguretat i control	-509,16 €	-785,86 €	-8.103,11 €	-8.575,00 €
Socorristes	-10.433,00 €	-8.303,04 €	-8.628,30 €	-10.187,84 €
Cursets i aquagym	No tenim dades	-3.189,19 €	-3.626,05 €	-3.539,00 €
Neteja	A càrrec del BAR	A càrrec del BAR	-2.382,94 €	-2.445,00 €
Total despeses	-29.396,61 €	-31.031,26 €	-42.891,82 €	-50.364,60 €
Cursets i aquagym	No tenim dades	1.339,25 €	924,00 €	1.085,00 €
Venda Entrades	15.312,00 €	15.055,75 €	13.429,40 €	15.626,50 €
Subvencions	No tenim dades	6.802,87 €	7.000,00 €	8.375,00 €
Total ingressos	15.312,00 €	23.197,87 €	21.353,40 €	25.086,50 €
Resultat econòmic	-14.084,61 €	-7.833,39 €	-21.538,42 €	-25.278,10 €
Amortitzacions	8.306,83 €	8.306,83 €	8.306,83 €	8.306,83 €
Resultat sense amortitzacions	-5.777,78 €	473,44 €	-13.231,59 €	-16.971,27 €

L'Ajuntament va presentar uns resultats al 2019 d'11.800 € de pèrdues sense amortitzacions que no entenem com ho ha calculat. En tot cas, i d'acord amb els números que es van presentar a l'assemblea, les pèrdues representen uns 5.000 € més.

Però hi ha més. Se'ns va dir que no calia socorrista a la piscina emparats en un informe tècnic que no existeix. No ens sembla una bona manera de fomentar la participació i de generar més transparència.

Considerem que hem desaprofitat una oportunitat per parlar de moltes altres coses que preocupen a veïnes i veïns, una oportunitat per parlar dels projectes que hi ha engegats i dels que es pensen engegar.

Com ja hem manifestat en diverses ocasions, el grup municipal Juntsx-Copons està disposat a col·laborar amb el grup guanyador per ajudar a obtenir millors resultats, per generar més valor i per trobar solucions consensuades i que suposin una unitat efectiva. No deixarem d'insistir en la importància d'aprofitar tots els recursos disposats a treballar pel poble.

Bona festa d'hivern!

Grup municipal Junts per Copons

Memoral. Ajudeu-nos a completar els noms de les persones que apareixen a la fotografia

Roser Grau, membre del grup motor del Memoral

Aquest any, quan hem fet les entrevistes del Projecte Memoral, hem tingut una gran aportació per part del senyor Pere Segura, que després de passar la infància i joventut a Copons, ben aviat va anar-se'n a Igualada.

Conserva la fotografia que il·lustra aquest escrit, de quan anava a escola i tenia uns 8 o 9 anys, amb el mestre que algú ha dit que era argentí, i alguna altra persona, cubà.

Diu que la fotografia es va fer a la Plaça, a les voltes de cal Sant Guim.

Va donar-nos gairebé tots els noms dels nois que hi surten, i us volem demanar als qui llegiu el Camí Ral d'enguany si ens podeu ajudar a completar la llista i corregir-la si hi veieu algun error. No serà fàcil, perquè el Pere Segura té una memòria prodigiosa i està molt segur del que ens ha dit, però vaja, ja se sap que 4 ulls hi veuen més que 2. I si els que us hi poseu teniu a prop algú d'aquelles generacions, us agradarà veure com els fa il·lusió retrobar-se amb antics companys, tot i que no sigui personalment, i així potser, amb el testimoni d'aquests lectors més o menys coetanis dels de la fotografia, aviat la tindrem documentada al complet.

Aquí adjuntem els noms que ens va donar ell, començant d'esquerra a dreta a la fila de més amunt:

- 1/ Jaume Gras
- 2/ Tomàs de cal Carles
- 3/ Josep Bertran de cal Xuclamel
- 4/ "Un" de cal Martí de la Muntanya de les Dones
- 5/ Josep Mª Closa
- 6/ "Tiet" del Ramon Serra de cal Gravat

- 7/ Ramon Gamisans
- 8/ Manel de cal Maneló
- 9/ Marcelino Tomàs de costat de cal Parés
- 10/ "Podria ser" Joanet Basora
- 11/ Mestre

Segona fila, també des de l'esquerra cap a la dreta:

- 12/ Emili de les Vinyes
- 13/ Eugeni Gras
- 14/ "Un" de cal Queta
- 15/ Tonet Huertas
- 16/ Eugeni Gras de ca l'Arnau
- 17/ Biel Llacuna
- 18/ "Hereu" Basora
- 19/ Secundino Puig
- 20/ Magi Rosich dels Nocs
- 21/ "Un que venia de Viladases"

Tercera fila:

- 22/ Josep Ramon de cal Cardenyas
- 23/ Roc Gras Marfà
- 24/ Pere Segura (ell mateix)
- 25/ Francisco Lloró de cal Ferrer
- 26/ Pere Lloró de cal Meu Pau

- 27/ Tonet Gassó de ca l'Hortolà
- 28/ Ramon Garriga dels Pastors Nous
- 29/ Isidre Solé de les Vinyes
- 30/ Joan Bertran de cal Xuclamel

I a la fila de davant de tot:

- 31/ "Podria ser" Salvador Lloró de cal Ferrer
- 32/ Florencio Lloró de cal Pau Mariano
- 33/ "Germà" Serra de cal Gravat
- 34/ Florenci Marginet
- 35/ Tapat
- 36/ Jaume Parés
- 37/ Jaume Romeu de cal Romeu
- 38/ Vicens Serra de cal Gravat

Esperem les vostres observacions a la redacció del Camí Ral per poder-les publicar en el proper exemplar de la revista. Si algú vol una còpia de la fotografia, us la farem arribar si ens indiqueu un email on enviar-vos-la. Aquells que vulgueu formar part del projecte Memoral, recordeu que sempre estem agraïts de les noves propostes, col·laboracions i incorporacions! ✱

CEDIDA PER PERE SEGURA

José Luís Diaz Soro

Rosa Mata Francès

Mitja vida fent de metge a Copons: 32 anys. El José Luís accepta l'entrevista pel Camí Ral —com una oportunitat de comunicar-se amb la gent del poble— em diu. Té la sensació de deure-li alguna cosa a la gent. Quedem a casa meua. Quan entra per la porta ja em diu rient que tot just s'està acostumant a la vida de jubilat i a la sensació de ja no ser ningú, que el que faci ara ja no importa als altres. Ho diu irònicament i amb alegria però segur que com a metge no ha de ser fàcil jubilar-se —Ha sigut una sort i un orgull haver fet aquesta feina— diu. No em cal començar les preguntes de rigor. En José Luís és bon conversador i té ganes d'explicar-me vivències i sensacions.

—Com a metge de poble vius moments impactants i drames personals com les morts de gent jove que deixen *huella*. Després sempre et trobes amb algun cas d'alguna mort, que encara que et sembli que ja li tocava per edat, sempre penses —i si li hagués fet unes proves d'això o d'allò...— i sempre et queda com una mena de petit remordiment. Sempre penses en la possibilitat d'haver fet alguna millora. A vegades però també et treus una mica la responsabilitat perquè la medicina... tu pensa que jo vaig començar a exercir al 77. Vaig tenir que fer l'última part del servei militar i vaig treballar en un *campamento* de reclutes a Madrid i allà vaig començar a exercir. Si feies les "universitàries" havies de fer de recluta com tots i besar la bandera i tota la història. Però feies tres mesos, marxaves, estudiaves i al cap d'un any tornaves, aleshores a l'acadèmia del cos o de l'arma que havies elegit. I quan has acabat la carrera i pots presentar el títol, aleshores ja vas a exercir els sis mesos que queden com alferes metge i has de visitar un fotimer de gent. Sempre tenies que aprovar les "*milicias universitarias*". Era la mili però se nos permetia dividir-la en tres parts per poder acabar la carrera i inclús beneficiar-se ells del meu títol de metge. També tenies que passar unes proves físiques que *nunca ha sido lo mío pero bueno*, tenies que fer uns mínims. I et posaven al servei de sanitat o al *botiquín*. Els primers mesos vaig estar a Saragossa, després a

Madrid a Carabanchel que era l'acadèmia de *sanidad* i després los sis últims mesos ho vaig fer a Alcalá Meco que això sona a presó però en aquella època era un campament de reclutes que igual hi havia quatre mil persones. Allà feies la formació i la disciplina militar i després els enviaven a *destinos* diferents però jo ja estava com alferes metge. Érem tres alferes i tres o quatre soldats que eren metges també. La carrera la vaig estudiar a l'Autònoma de Barcelona.

—On vas néixer? D'on ets?

—Jo sóc nascut al barri de Gràcia.

—Ah sí? No ho hagués dit.

—Ho dius perquè *castellanizo mucho* yo, je je... La meua mare era aragonesa i el meu pare era del *norte* de Madrid. Però es van conèixer a Barcelona i jo vaig néixer en una clínica del Barri de Gràcia. Encara que la meua casa estava a tres metres del barri de Gràcia jo sempre m'he sentit del Barri. Jo fins als 24 anys no havia utilitzat mai el català. En aquella època no hi havia immersió lingüística i quan sorties al *recreo* doncs parlaven uns en català, els altres en castellà i nos enteníem la mar de bé, m'entens? Quan vaig acabar els estudis de *medicina* vaig estar quatre mesos a Sant Celoni fent de *machaca* que això és al costat d'un metge titular que et pagava uns diners i l'*estancia* a casa seva. *Entonces* tu l'*ayudaves* perquè tenia tantes i tantes cartilles... a més era un senyor molt gran. Però un dia hi va haver un conflicte i vaig plegar. I al 78 apareixo a Tous. Hi havia una plaça allà i arribo a Tous i comences a visitar a la gent i què passava?. Doncs que et venia l'abuela amb la filla i jo deia. —*Qué le pasa señora?*— I l'altre li traduïa a la iaia: —Mare, què et passa?— *Y cuando tose arranca fleuma?* I la filla: —Mare, que si quan estosesques treus mocs?— I tal i qual... I jo deia: —*ja la*

he entendido ja. Però sembla que necessitis un traductor *para la abuela*. I entones ja vaig començar a practicar el català perquè allò no tenia sentit. I així vaig començar a parlar el català.

—Vas treballar anys a Tous? Vivies allà?

—Vaig estar cinc anys de metge a Tous. Era obligatori viure allà. Tenies que estar 24 h al dia de *toda* la setmana, de *todo* el mes. Tenies que estar allà sempre excepte quan feies el mes de vacances. En alguns pobles els metges entre ells se tornaven. Però jo no podia perquè Tous era un cul de sac i era una espècie de mitja esclavitud. Després no vaig aprovar les oposicions del 82 i *entonces* al 83 vaig saltar, i vaig marxar i vaig conèixer pobles com Castellterçol dos mesos i mig, Sant Pere de Ribes dos anys i mig, uns dies per Capellades... Això va ser l'*intrínquilis* de deixar Tous. Vaig estar un any al *paro* que això em permet ara estar entrenat per fer de jubilat vale, ja ja... Però al 87 aproximadament va sortir la *oportunidad* de fer Copons. Em van oferir Copons. Vam tenir un petit conflicte primer *con el alcalde* perquè ell volia que em quedés a viure allà però jo vivia a Tous. Només eren 15 minuts, tenien telèfon per trucar-me... I de la mateixa manera vaig parlar amb el Servitge de Veciana i em va dir —tu fes lo que vulguis— però en canvi al Tomàs no se li va posar massa bé que visqués a Tous. Però ho va acceptar. Després quan va veure que vaig complir se va calmar. Al cap d'un cert temps van sortir noves oposicions i jo patia perquè en aquell moment estaven fent la autovia i jo pensava que Copons ho voldrà molta gent i ja hi havia ja el projecte d'entrar en l'Àrea Bàsica que et permetia tenir un horari més concret, unes hores de presència i una mena de rotatòria per cobrir els pobles. En l'any 90 es va convertir en Àrea Bàsica. I els metges fèiem

torns pels pobles i de nit a vegades a l'ambulatori. Havia estudiat la *posibilidad* d'anar a Les a la Vall d'Aran. Vaig pensar que si has de marxar ja, busca coses que siguin així... i Portbou també m'hagués agradat; és un lloc que té una màgia especial. Però quan va arribar el meu número, que era el 55, Copons estava buit i aleshores vaig quedar-me. Fins aleshores havíem cobrat segons les cartilles que tenies assignades més el complement de metge *titular por sanidad*. També tenies un complement de pediatra si el poble no en tenia, i també teníem el *Montepío Textil*. Era una mena de *mutualidad* semiprivada en la que la gent cotitzava sota el concepte de la branca del tèxtil, dins de la *Seguridad Social*. Amb l'estructura en Àrea Bàsica el sou se dignifica molt.

—I quan fas família? He vist que hi tens uns nens molt macos al perfil de WhatsApp...

—Pues bueno, al cap d'un any d'estar a Tous, *enseguida* me vaig relacionar amb el senyor alcalde, que sempre va bé relacionar-se *con los alcaldes*, je je... i *entonces* vaig començar a sortir amb una de les filles. I a l'any 80 ja vam tenir la primera filla, al 81 la segona i al 90 la tercera. Tres filles sí. I amb el temps va venir la separació. Però no hem tingut mai mal rotllo. Jo visc a baix i ella viu amb el seu col·lega a dalt i bé. Tres filles i cinc néts. A la foto de WhatsApp me sembla que falten dos. *Hay cinc*. Fa un mes i mig va néixer l'últim net de la filla que viu a Barcelona. Al 91 amb l'Àrea Bàsica vaig tenir que diversificar i partir-me *por dos* i anar a Castellolí i allà ha sigut otro món. Diferents. El tipo de *personalidad*, el caràcter, la manera de ser... totalment diferent. La gent d'allà és més jove, més de ciutat, un altre aire.. Copons és un poble de tota la vida, els seus carrers, *su manera* de viure, la seva endogàmia. Jo em quedo amb Copons però també és veritat que m'estimo molt la gent de Castellolí, personal agraït i també generós.

—I el teatre?

—Quatre o cinc obres vaig fer a Copons. Si m'*hubieras* dit que faria teatre diria que no, *que vergüenza...* La consulta mèdica no deixa de ser una obra de teatre, tot lo que són relacions públiques, comunicar-se amb la gent... no deixa de ser una actuació. Has de transmetre seguretat i confiança, saber vendre el medicament que receptes i improvisar sempre perquè no tens un guió establert. Et ve algú amb mal de panxa, algú que *sangra* i clar.. allò és una autèntica improvisació. Però el meu teatre no va néixer a Copons. Quan feia deu anys de l'aniversari de l'Àrea Bàsica Rural no sabíem què organitzar. I jo

que sempre he sigut una mica *fantasioso*... I en determinades situacions extremes vaig pensar això en una escena estaria bé... i això també, i allò també... I vaig plantejar la possibilitat de fer una obra de teatre amb els de l'Àrea Bàsica. I *astutamente* els vaig anar a buscar un a un. Buscaves els que sabies que et dirien que sí, deixaves els altres pel final i aleshores els deies: —ho fan quasi tots, què et sembla?— i cap al final va quedar algun element que no ho volia fer. Una noia només va fer la veu d'un ordinador *imaginario*. I l'altre mossà li vaig dir —mira, només sortiràs cap al final, i et dirigeixes al públic i els hi dius: bona nit i gràcies per haver vingut— I tenia un munt de gags i em vaig passar tot un *fin de semana* donant-li una mica de *conyuntura* tot bevent una mica de Torres Cinco perquè per fer una obra de teatre ho necessites, je je. I va agradar. I després ho vam fer a Lleida en unes jornades de *medecina*, per tancar la festa. Jo d'entrada no sortia en aquesta obra, era el guionista i director. I al final me vaig fer un paperet de metge *sordomudo* amb la cara *embadurnada*.

—Després quan la Dolors va venir a proposar-me de fer teatre a Copons jo ja havia provat l'escenari. Em va proposar un paper en una obra del Woody Allen El personatge era un mossèn que estava boig: el Evangelòvich. Em veien a mi com el mossèn perfecte, ja ja. I quan ho vaig llegir vaig pensar— I per què no? —Suposo que havien sentit alguna cosa de l'experiència del teatre aquesta de l'Àrea Bàsica. Suposo que també van pensar si és el metge, no és un actor de TV3 però aquí el teatre també s'omplirà, je je... Després vaig veure que l'obra començava amb un monòleg meu. Em vaig sentir còmode. El teatre et permet ser el que no ets en vida. Perquè quan tu estàs treballant la gent sempre te diu —ai que bona persona és vostè, què bé que nos tracta— i si tu has de fer teatre o una pel·lícula què vols fer? Doncs fer de malvat, de dolent, i jugar.

—Després van sortir altres coses. Vam fer quatre o cinc obres a Copons. Va ser una bona experiència, la veritat. A vegades no és tant *el estreno* que el fet del dia a dia i els assajos. Anar allà amb els altres... Tu també te provaves tu mateix perquè tenies que memoritzar i fer el que tocava. L'última va ser la *Jaula de las Locas*, vestit de Drag Queen. I *entonces* ja vaig pensar —la teva imatge està tan degradada ja, que facis de transvestit ja és igual, ja ja...— En una escena amb el Toni em va agradar perquè vaig poder posar humanitat al personatge.

—I el futbol? També t'hi has dedicat?

—Al 80 ó 81 ja pujava a Copons pel futbol. A Tous un dia, en el any 78, me ve un senyor a visitar i em diu: —corren rumors que tu jugues a futbol—. Jo a futbol havia jugat al pati de l'escola i no era de los bons. —I que si tu jugaves a segona regional— I no era cert *para nada*. I —Què més rumors corren? —li vaig preguntar. —*Que estás separado y que tienes hijos*— me va dir. I aleshores ni separat ni *hijos*. I me va dir si m'interessava posar-me amb el futbol, al Tous. Jo portava ulleres i de jugador federat he jugat 15 minuts per substituir a un company. Una vegada em va caure una lentilla al camp del Carme i encara la busco. Jo jugador no, no. Jo feia d'entrenador. Vaig començar *con los* infantils del Tous i quan va marxar l'entrenador del primer equip doncs vaig entrar i vaig estar fins al 83. Veníem a jugar contra el Copons. I quan jugàvem a Copons havíem de parar el joc si venia un cotxe perquè passava un camí pel mig del camp que el tallava. En el futbol havia *sus tensiones*... jo recordo el Gamisans i el Vinyes que eren forofos.

—Quan estava implicat en un cap de setmana podia veure quatre o cinc partits. A Tous, a Fàtima, a l'Ateneu... La meua ex tenia molta paciència perquè quan arribava la festa major de Tous, jo dinava abans que els demés per portar els nens al partit, i el dia següent feia el mateix. Fins i tot ens vam casar una vegada s'acabés la temporada. Era una afició forta. Ara *me lo miro* d'un altre prisma. No veig massa el futbol. Ara ja *me cansa*. Vaig fer un projecte del futbol. Un doble llibre de la història del futbol de la comarca de l'Anoia. Tinc força arxius, i buscava per Tous, per la premsa d'Igualada, d'aquí cap allà... És un llibre bastant avorrit

si tu vols però és un recull de la història dels clubs. No et pensis que està publicat. Vaig fer 8 còpies, una per Cal Font, una per la Federació Catalana de Futbol, una per mi... Ara estic fent una altra recerca també de futbol però només de la ciutat de Barcelona. Busco una mica tornar a les meves arrels. La il·lusió és fer un treball d'investigació dels camps de futbol de Barcelona. Hi ha molts camps que han anat desapareixent i lligar-ho també amb els clubs que hi havia. I aniran sortint coses. Com el SEU: (*Sindicato Español de Universitarios*) que era una organització franquista. Tu expliques el camp, expliques un equip, i després expliques el què és això. O quan parles de l'Escola Industrial per exemple, d'alguna manera entres en la seva història resumida. Són coses marginals que no tenen a veure amb el futbol però que surt i omple com a *relleno*. És un projecte que ara em va molt bé amb la jubilació, quan de cop no tens res a fer. I si t'avorreixes doncs és dur però si tens un *hobbie puedes morir estresado*, je je... Això del projecte del futbol és una cosa que saps que durarà dos anys o dos i mig, però hi ha moments que ho voldries fer en dues setmanes.

—La música també ha sigut molt important a la teva vida oi?

—La música és una cosa extraordinària, és una religió. Hi va haver un moment a la meua vida que m'hagués pogut dedicar a cantar perquè la gent m'ho deia per la veu. Però jo també m'havia sentit acomplexat per aquesta veu. Havia treballat uns mesos en una fàbrica de confecció de camises i quan trucava el senyor Palay agafava el *telefono* i el cridava per la megafonia i quan acabava la jornada les dones del taller em deien —ooh, quina veu— Sentien aquesta veu cavernosa, però tu quan te graves i te sents penses —quina cosa més rara—. Però després vaig pensar —*tío*, mira el Constantino Romero, je je...— Suposo que l'anterior de la megafonia tenia una veu més aguda i allò del senyor Palay quedava de cop una mica estrany a la fàbrica. I em deien que perquè no m'apuntava a la coral. Hi va haver un moment que vaig pensar “o la música o la coral”. La música és una cosa extraordinària, però si has de reproduir, el problema que tens amb la música és que no pots sortir-te del patró, ni més *ni menos*, ni ara *me desmadró*... tens de seguir unes normes. El teatre no. Tu tens un paper i la directora et pot dir —por aquí— i si tu vols per allà... queda una cosa intermitja. Tu poses les teves condicions. És més creatiu. I vaig decidir que la

música doncs no. També es veritat que cantar és bellíssim. Però no hi va haver aquesta disjuntiva en cap moment.

—La música sempre m'ha acompanyat. Un dia quan estudiava els *xulitos* de la classe *me preguntan —como se llaman los músicos de los Beatles—*. Jo no ho sabia i deien —*ooh ¿has visto? No sabe ninguno!*— Però perquè t'agradi la música no tens perquè conèixer la teoria. Però a partir d'aleshores ja vaig anar coneixent una mica més de músics i d'estructures musicals... Vaig anar uns dies a classe de música però allò de les notes i *el solfeo*, amb tot de gent jove, i jo no lo captava, ells dominaven les notes però jo no. Però sí que és veritat que ha sigut una de les meves assignatures pendents. A la meua època no se va ni plantejar poder estudiar música.

—Quina música t'agrada?

—Tota. Esperava que arribessi la Setmana Santa per escoltar música clàssica a la ràdio. M'atreia moltíssim. Aquelles melodies i estructures musicals ja m'apassionaven. Però los *Beatles*, *Deep Purple*, *Supertramp* o *Led Zeppelin*... doncs també... En aquella època no t'aguantava una *cantante lírica* o un tango però amb el temps també m'he apropiat a això. Algo que no m'agradi? Doncs no. La cinquena simfonia de Beethoven igual *la he* escoltat 100 o 120 vegades i sempre és diferent. Ara la música moderna ja no la segueixo, ja no *me cuadra*. Ara la meua beta és el Free jazz, el jazz europeu, els Miles Davis, el blues de qualsevol mena... *i disfruto con la música*. A vegades em pregunto, si em tingués que quedar sord o cec doncs tindria molta dificultat per triar. *Eso* és una passió. Sempre m'ha agradat. He dedicat moltes hores a escoltar música i ara segur que encara tindrè més temps.

—Però jo t'he vist tocant l'harmònica?

—Sí, m'has vist amb l'harmònica, sí, je je... És una de les herències de la meua ex. Un dia l'agafes i de tant en tant proves algo. Conforme passen los anys ho vas provant una mica més, sempre d'oïdo, con moltes limitacions, melodies conegudes i deixant-me quaranta mil notes. I la primera vegada que vaig tocar en públic va ser aquí a Copons. La Glòria m'ho va proposar per lo del Vicente Ferrer i també vaig col·laborar en un parell de festes majors. I a casa m'ho passo bé i l'últim concert per dir-ho d'alguna manera va ser al juny, al sopar de despedida de la feina de 5 persones.

—La música té un potencial *terapéutico extraordinario*. Hi ha qui diu que és com estar casat. Però no. La música quan vols la

pares, i depèn del dia poses un quartet, una simfonia, una cosa *potenta*... i la música et dona benestar. És tanta la música que s'ha generat! És extraordinària. És una manera d'entendre la vida.

—I la teua família. Tens germans?

—Tinc un germà més petit. Quan em vaig casar hi va haver un conflicte familiar important perquè a la meua mare no *le va sentar massar bé*. Després hi va haver roces, males sensacions, polèmica i fins i tot agressions. La meua mare era una persona complicada. Les coses passen com passen. I es va trencar la relació amb els meus pares. Temps després, ja estant a Sant Pere de Ribes em van cridar que a l'Hospital de Vilafranca hi havia uns senyors que havien tingut un accident de trànsit i eren els meus pares. I aquí fas una mica de *alto el fuego* i comences a apropar-te. El xip de *resentimiento* de per vida no *sirve para nada*. No oblides, però arriba un moment que penses —i qué, qué, qué?— La vida és dura i si cada vegada que tens un pal has de perdre mitja salut...

—Jo vaig sentir-me molt bé a Copons. He pujat fora d'hores, dissabtes, diumenges... m'agradava respirar l'ambient de Copons. Ara intento no deixar-me veure massa perquè jo ja me vaig fent a la idea però ells també s'han de fer a la idea. Que la cosa s'aposenti. No cal ser un *jarrón xino*. Que passi un temps de transició i després ja un dia vas i la gent diu —pero esto *ahora es fatal*— i que si el metge les ha fet això i allò i t'expliquen misèries. Però cadascú ho fa a la seva manera. Jo no soc un virtuós i als que venen darrera tampoc li vols posar dificultats. Te quedes al marge un temps i que la gent se vagi adaptant. Algun dia he pujat però si puc m'estalvio ara de veure massa gent. Després ja aniré pujant. És com un *matrimonio* però que en un moment donat caduca i *nos separamos*.

—La gent ha sigut sempre molt generosa a Copons. En quant a comprensió i en tot. Les *delicadezas* de final d'any ooh, era *maravilloso*, un *montón de regalos*! Ja ja. Amb la Petronilla es la única amb la que he tingut un petit conflicte. Quan em vaig separar passava pel carrer i ni me saludava. Em tenia com una mena de *desprecio* perquè m'havia separat de la dona i de les

tres filles com si les hagués abandonat. I jo la saludava i ella no. Però amb la resta de la gent cap conflicte. Saps moltes coses de cada un, *bueno*, no tantes, *no te vayas a pensar que soc la Cía, ja ja*, però t'expliquen coses, saps coses. Acabes sent com de la família. Ha sigut un orgull i un honor haver fet aquesta feina. Vides no sé si n'hauré salvat alguna però la feina m'ha permès veure la vida des d'un altre prisma. T'enriqueix molt. És conèixer el ser i el gènere humà. No tens mai un mal record. Però això és com la mili. Tot és perfecte perquè lo dolent tens tendència a oblidar-ho. Si tu vols ser feliç a les guerres has de firmar la pau *enseguida*. Si vols viure amb una certa tranquil·litat. També és veritat que quan arribes als 60 tens un altre plantejament diferent. Pots marxar en qualsevol moment. Mires de disculpar-te si has fet alguna cosa sense voler i les coses són com són i tu les perdones. Copons ha sigut molt enriquidor. La meitat de la meua vida me la he passat a Copons. Tinc 65 anys. Calcles això i penses: déu ni do!. T'agradaria que Copons fos d'una altra manera? Hi va haver una època de crisi important. Hi havia pocs nens. Allà a la vora a la piscina es volia fer una mena de nucli de cases. Era necessari. La població anava baixant. Hi va haver la possibilitat de tenir una vitamina i que vingués gent de fora... Això ara s'ha anat corregint una mica. I ara veus gent que *vienen* i que marxen però aquella esplanada hagués pogut fer créixer la població. Que també hi hagués hagut certa crisi sí, segur, perquè no és lo mateix la gent de dintre que de fora. Saps que te jutjaran però has de jugar amb això. Sempre has de calcular que hi pot haver el dos, el *cinco* o el set per cent que són de la mare que els va parir. No deixa de ser una tribu en tots els sentits. Se'ns fa l'hora de dinar. La conversa no s'acabaria. Li dic que amb el què tinc gravat ja en tinc prou per escriure l'entrevista. Només quatre pinzellades de la seva vida i de com és ell. És una persona intel·ligent i també exigent. Però m'ha costat d'ordenar l'entrevista perquè salta d'una tema a l'altre i després torna a l'anterior... D'anècdotes n'explicaria una pila però ho deixem aquí. Moltes gràcies José Luís. A veure si et veiem voltar pel poble ben aviat. Una abraçada i a pels nous projectes! ✱

Tradicions

El mató

Montserrat Galí Segués

La mare era a la cuina preparant l'escudella (situem-nos a la masia dels anys cinquanta del segle passat) i a l'anar a posar-hi la sal s'adonà que en el saler no en quedava. Anà cap al rebost a buscar la paperina de la sal i la trobà buida. Restà ben estranyada, es pensava que encara n'hi quedava un bon saler. En el mateix moment va sentir que començava a rodar el carro, amb l'avi i en Roc que baixaven al poble. Va córrer cap a la finestra de la cuina i cridà ben fort:

—Roc, Roc, Roc!!!
—Què voleu mare? —contestà en Roc quan ja sortien del pati de la masia amb el carro.
—A la llista de coses per comprar hi afegeixes dos quilos de sal! I no t'oblidis de convidar a l'àvia!
A en Roc li agradava anar a comprar al poble i sobretot ser-ne ell el responsable. Calia passar pel sindicat agrícola a comprar sofre. Allà, l'avi, que acostumava a trobar-hi algun vell amic, s'hi quedava a xerrar una estona i ell anava a la botiga del poble a comprar el que li havia encomanat la mare. Quan ja ho va tenir tot (ara ja sabia prou bé el que agradava i el que no a la mare i a l'àvia) tornà al sindicat a recollir l'avi i cap a casa de l'àvia Dolors.
L'àvia vivia a la sortida del poble, era una gran casa amb molts corrals pel ramat de cabres i ovelles que hi tenien. Ella sempre estava contenta de veure'l.
—Bon dia àvia! —va dir en Roc a l'entrar a la cuina.
—Bon dia Roc! Què diu el meu nét gran? —digué l'àvia anant a fer-li una abraçada.
—Mireu àvia: les cabres ja ens comencen a donar llet i pensem que diumenge podríem

venir a dinar i ens ensenyeu a fer el mató.
—Oi tant! Molt contenta de venir a dinar a casa vostra... —i l'àvia va quedar una mica pensativa i en Roc li preguntà:
—En què penseu àvia? Que no voleu venir a dinar?
—Mira Roc, el que estic pensant és que vindré a dinar dos dies. Si el dissabte tu em vens a buscar amb el carro pujarà a dinar i farem el mató i el diumenge, al sortir de missa tornaré a venir a dinar i així ja ens el podem menjar, que jo el vull tastar el vostre mató!
—Ben dit àvia! A quina hora la vinc a buscar el dissabte? Li sembla bé a les deu?
—Sí, ja tindrà l'herbacol (filaments que fan quallar la llet) a punt.
El dissabte de bon matí, així que es llevà, l'àvia Dolors va posar l'herbacol en remull. El Roc la passà a buscar amb el carro i quan van arribar a casa tots els esperaven a l'entrada del pati. Estaven desitjant fer el primer mató de la llet de les seves cabres. El Miquel havia anat a munyir i havia obtingut més de dos litres de llet. Tots entraren a la cuina i “els matonaires” es van rentar les mans.
—Tot ha d'estar ben net! —repetia l'àvia Dolors.
*L'àvia Dolors va fer colar la llet perquè marxessin les possibles brosses.
*Després la van posar a pasteuritzar, escalfant-la fins que poguessin aguantar un moment les mans agafant l'olla (uns 45-50 graus).
*L'àvia va fer colar l'herbacol i va tirar mig gotet del suc de l'herbacol dins de la llet i ho van remenar.
*Ho van deixar reposar, tapant l'olla amb draps durant unes quantes hores. Mentre el mató es quallava van anar a veure els conills i a recollir ous al galliner. Després van seure a taula a dinar. En Miquel i en

Tallar mató

Herbacol

Roc cada dos per tres s'aixecaven i vigilaven l'olla tapada per veure si es quallava i ja es desprenia el xerigot.

—Quant temps tarda a quallar? —preguntà en Miquel.

—Més o menys 8 hores —respongué l'àvia Dolors. —Ja podeu seure a taula tranquils que n'hi ha per estona.

—Sí, seieu, que amb tant anar i venir i tanta moguda no podem assaborir aquest conill tant bo que ha fet la vostra mare —els digué l'avi.

Després de dinar s'assegueren prop del foc. L'avi i el pare s'endormiscaren una estona i les tres dones feren petar la xerrada. L'àvia Dolors les posà al dia del que passava al poble. Van berenar pa amb vi i sucre, el berenar preferit de la mare. En Roc i en Miquel anaven i venien i de tant en tant entraven a la cuina i, inquiets, vigilaven el mató.

—Àvia, vingui, vingui! Quan moc l'olla una mica de costat ja veig un suc grogós. Que és el xerigot? —exclamà en Roc. L'àvia mirà el rellotge de pèndul de la paret i s'aixecà tot dient:

—Ara ja pot ser que hagi quallat —mirà dins l'olla i afirmà: —Sí, ja ho tenim!

*Al veure que ja s'havia format el quall i el xerigot van tallar la quallada amb un ganivet, fent talls en diferents direccions. Això facilitava que el xerigot sortís. Un cop tallat ho deixaren reposar una estoneta més dins de l'olla, que tornaren a tapar perquè es mantingués el més calentona possible.

*A continuació van preparar un colador amb un drap fi, o una gassa gran, calia que tapés tot el colador i sobresortís pels costats. Allà hi abocaren tot el quall i el xerigot i aquest s'anà escorrent.

*Al cap d'una estona, per facilitar que marxés bé el xerigot, van lligar les puntes del drap sobrant amb un cordill, fent com una

bola plena de mató, i el penjaren a l'aigüera.

—Ja està fet! Ja veieu que és ben fàcil fer mató —va dir l'àvia Dolors satisfeta i respongué en Miquel:

—Àvia, segur que serà bo?

—És clar Miquel. Amb la llet de la Bruna i la Cua-blanca serà boníssim!

L'endemà sortint de missa van pujar tots, també l'àvia Dolors, cap a la masia. El primer que van fer fou deslligar el mató i posar-lo en un plat dels bons. Quina cara de satisfacció feien tots.

Es posaren a dinar i de postres el mató. El partiren en 7 parts ben repartides i tots s'hi posaren un raig de mel excepte el pare que li agradava amb sucre.

—Mmm... És boníssim!

—És excel·lent! El millor del món!

—“Bon novell sigui de bé” —digué l'avi, com feia sempre que menjava per primer cop una cosa de temporada.

Tots cantaven les excel·lències i llepaven la cullereta amb fruïció. Tots, tots, tots... no. El pare estava mut i no acabava d'empassar-se el mató. Va aixecar-se i es dirigí a la porta. La mare va notar que li passava alguna cosa.

—Què et passa? —va preguntar.

—Res, res! —contestà el pare amb la boca plena.

Al cap d'una mica el pare va tornar i va seure a taula. Aquell mató no el trobava gens bo i no sabia com dissimular davant la gran eufòria de tota la família. Però en Roc va adonar-se que el pare no menjava mató i li va dir: —Si no et trobes bé ja me'l menjo jo! —i en veure que callava prengué una cullerada de mató del plat del pare.

—Ecs, ecs!!! —digué en Roc escopint.

—Aquest mató no val res! Com pot ser?

—Ha de ser bo com el que mengem tots!

—digué en Miquel. I la mare en tastà una mica amb la punta de la cullereta.

—Oh! Oh! És ben salat, com salmorra!

—i tastant també una mica de sucre de la sucrera va exclamar:

—Això no és sucre. És sal! Algú ha posat sal a la sucrera! Ara ho entenc, per això s'havia acabat la sal del rebost!

L'àvia amb el cap cot va dir:

—Jo vaig posar sucre a la sucrera i em devia equivocar!

—No pateixis mare, la sal i el sucre, amb la poca llum del rebost, s'assemblen molt —la consolà el pare. I tots li oferiren una mica del seu mató perquè el pogués tastar. El pare, malgrat que el mató era amb mel, el va trobar molt bo.

—Pare, com el trobes aquest?

—El trobo boníssim! Tinc una sogra que no es pot pagar amb diners i avui ens ha ensenyat a fer un mató molt bo. Des d'avui el menjaré sempre amb mel!

—Àvia Dolors, quan ens ensenyarà a fer formatge?

—Per fer formatge cal que ajunteu més llet. És un procés més llarg i és millor fer-ne més quantitat... Sabeu què podem fer? D'aquí a uns quants dies jo portaré un parell de litres de llet de casa i entre la vostra i la meva podrem aprendre a fer formatges —exposà la iaia Dolors. —Vaja, si us sembla bé.

—Ens sembla una gran idea! I si el formatge ha de sortir tant bo com el mató ho podem fer el diumenge vinent —contestà el pare.

—Què hem de preparar? —preguntà en Roc engrescat. I l'àvia digué:

—La setmana vinent no puc, però ho farem aviat, no convé que faci calor. Ja quedarem i escolteu: aquest cop si que ens farà falta sal!

El meu agraïment a en Jaume Gudayol, gran “matoner”. *

Drap

Mató penjat

6è Concurs de fotografia
Vila de Copons
Cases i masies

Masia de Sant Pere, Bernat Seuba

La Mika guardant la casa, Jordi Uri

4 gats acompanyats, Jordi Uri

Vigilància, Mar Vilumara

Cal Salvadoret, Mar Vilumara

1r Premi
Vol en Blanc i negre, Àngel Gonzalo

Detall de Cal Segura, Rut Vilumara

Records de la meva infància, els Nocs, Montse Cubí

Cases Carrer Vilanova, Rut Vilumara

Guàrdia, Mar Vilumara

Carreró de Montserrat, Bernat Seuba

La Rectoria, Isabel Burria

El protector de la casa, Jordi Uri

2n Premi
Argolla del Castell, Bernat Seuba

Cal Maure, Isabel Burria

Els primers raigs del Sol d'Agost xoquen
amb la façana oriental de l'edifici dels Nocs,
Àngel Gonzalo

A través de la tela mosquitera, Àngel Gonzalo

Accèsit
Canvia de fulles però mai perdís les teves arrels, Anna Araque

3r Premi
Raval, Rut Vilumara

Participació al Mulla't

El 2019 s'ha tornat a col·laborar amb el Mulla't per l'esclerosi múltiple. Les joves del municipi van col·laborar voluntàriament durant el dia 14 de juliol fent possible que la piscina de Copons hagi estat, un any més, un dels punts de participació voluntària en el projecte del Mulla't.

Concurs de fotografia

Aquest any s'ha realitzat el sisè Concurs de fotografia. A diferència de les anteriors, aquesta edició ha començat a l'agost i ha finalitzat l'1 d'octubre. El tema a tractar ha estat: Cases i masies de Copons. Els premis es van donar el 13 d'octubre a l'ajuntament de Copons. Es van enviar un total de 19 fotografies.

Taller d'educació emocional

El passat mes de novembre s'ha dut a terme un taller d'educació emocional. A través de diverses dinàmiques i activitats, les participants van poder escoltar-se i respondre's preguntes sobre les seves emocions. Es van compartir experiències i sensacions i cadascú va poder-se emportar un petit aprenentatge sobre una mateixa.

Sexualitat per a joves

El dia 30 de desembre es realitza un taller de sexualitat pels joves. A partir d'un "tuppersex" educatiu, els i les joves podran aprendre noves formes de sexualitat tant compartida com personal. El taller el realitza La Carmanyola Picant, una empresa que treballa la sexualitat de forma natural i sense tabús. El taller és gratuït per a joves a partir de 16 anys. *

Un estiu més a la piscina de Copons s'han dut a terme els cursets de natació adreçats a tots els nens i les nenes que vulguin aprendre i/o perfeccionar aquest esport aquàtic.

Aquesta vegada l'activitat ha estat conduïda per un monitor i una monitora, el Ferran i la Cristina, que van fer possible que els participants aprenguessin i gaudissin nedant totes les tardes de juliol. Després dels cursets, tres dies a la setmana, (els dilluns, dimecres i divendres) i amb gairebé una hora de durada es van impartir les classes d'aquagym. En aquesta ocasió ho va fer el

coponenc Roc Sala que s'estrenava en aquesta modalitat esportiva i ho va fer molt dignament fent cansar, divertir i passar una bona estona a totes les participants. Com ja és tradicional, l'últim dia es va fer l'entrega de diplomes i el berenar gentilesa de l'Ajuntament. *

La Big Band de Copons

Jordi Closa Franquet

La Big Band de Copons ha iniciat un nou curs amb moltes ganes, noves incorporacions i amb l'objectiu d'anar consolidant aquest projecte musical de poble.

Aquesta temporada també augmenta el nombre d'assajos setmanals passant a ser tres divendres cada mes. Es manté intacte un dels principals reptes del grup: que els músics s'ho passin bé estimant la música. *

Caixa de Ciència de l'Aire i el Vent

Anna Rodríguez Forn

La darrera quinzena d'octubre hem pogut gaudir de la Caixa de Ciència de l'Aire i el Vent. Es tracta d'una màquina que el Lab_06 deixa en préstec a les escoles i que permet experimentar amb els fluxos i les intensitats del vent amb diferents materials.

Els alumnes que han volgut experimentar amb aquesta eina, especialment els més grans, han pogut adonar-se de les propietats essencials de l'aire: l'aire és a tot arreu, ocupa un espai, en moviment és el vent i se'n pot aprofitar la força, instruments de mesura, etc. Durant els mateixos dies també van poder gaudir d'uns altres materials: canonades per les quals havien de fer córrer diverses pilotes fent ús de diferents màquines de fer vent (manxes de bicicleta, ventall de llar de foc, manxa d'inflar globus...). Amb aquests estris, especialment els més petits, van poder experimentar i descobrir la relació entre les forces del vent i el pes de les pilotes. Poder gaudir de materials com aquests facilita el treball de la capacitat d'observació de fenòmens, de generar raonaments i saber deduir i contrastar conclusions. Una gran oportunitat! *

La castanyada

Cristina Queralt Salat

El dia 29 a la tarda vam decorar els moniatos i les castanyes que havíem portat. Els vàrem decorar amb els següents materials: tela, pintures, filferro, cintes de colors i moltes altres coses.

Quan els vàrem tenir tots decorats vam anar a jugar al Poli. L'endemà al matí vam fer panellets de pinyons, cacau, codonyat, coco, cirera confitada i ametlles. Ens ho vàrem passar molt bé. A la tarda vam fer una gimcana amb alguns pares i mares de l'escola. La Paula, la mare de la Bruna, estava a la prova de trobar castanyes en un cubell ple de farina. La Núria, la mare de la Cora i el Lars, estava a la xarranca. L'Òscar, el pare de la Bruna Herreros, feia la prova dels sacs. L'Oriol, el pare de l'Arlet i l'Alguer, estava a la prova dels camins amb castanyes. La Sònia, la mare del Guillem, estava a la prova de portar castanyes amb culleres i la Cris, la mare de l'Arlet i l'Alguer, estava a la prova de fer diana amb castanyes i ens va agradar molt. Quan vam acabar la gimcana va arribar la castanyera carregada de castanyes. *

Concert dels Mak'ntes

Armand i Tet

El dia 22 de novembre vàrem celebrar Santa Cecília a l'escola de Copons. Al llarg d'aquest concert vam poder veure els nens i nenes de l'escola com cantaven les cançons que havien estat preparant.

També vam poder disfrutar dels nens i nenes de cicle superior que ens van interpretar unes cançons amb la flauta. Llavors alguns nens es van atrevir a tocar-nos una cançó amb l'instrument que estan estudiant, com el Bernat Sangrà, que va tocar el piano. També la Quima amb el clarinet, el Quim amb el baix elèctric, el Joaquim amb el clarinet i l'Armand amb l'acordió. Ens ho vam passar molt bé. El mateix divendres a la tarda, van venir a tocar els Mak'ntes a l'escola. El grup està format pel Jon a la bateria, l'Eva a la veu, el Jordi al teclat i el Tet al baix elèctric. És un grup de versions d'altres cançons. Ens va encantar! *

FESTA MAJOR

Copons 2019

Comissió de Festes

Aquest any la festa major va començar el 8 d'agost amb dos campionats, ping-pong i truc.

El dia 9, les finals del dia abans i la 1a Caminada Popular Nocturna, amb la Francina i el Toni de guies.

Seguim cap al dissabte 10. Al matí repic de campanes, són el Jordi Mercadal i l'Elena Gudayol que hi van posar tota l'energia possible. A la tarda, al pla de missa, pregó de festa major de la mà de la Dolors i la Lourdes. Al vespre, festa grossa. Els primers de pujar a l'escenari van ser els nois de Lluna Plena, seguits per L'Eskerda i per últim DJ Romà, que va posar fi a la nit jove.

Diumenge 11 al matí, ioga a la piscina amb Jaume Figueres, posada a punt per un altre dia d'activitats. A la tarda cercavila amb els Geganterers i Grallers de Copons, amb arribada a la plaça per disfrutar de l'espectacle infantil "Dansant per la vida". A les 23h, nit distreta i divertida de la mà de Juli Piris amb les seves versions.

12 d'agost, dia d'esports i aventura. Al matí 2a Cursa Vertical preparada pel Xavi Aparisi. Cap

al migdia jocs bèsties, on l'Anna, el David i el Ton van enfangar i empolsinar a tothom que hi va participar. A la tarda 3x3 de bàsquet, dirigit per la Paula i l'Èric, amb categories infantil i adult, amb gran èxit de participació i una final molt emocionant. Al vespre a la piscina, i com a novetat d'aquesta festa major, havaneres amb el grup Són de l'Havana, seguides de rom cremat per a tothom.

Dimarts 13, primera activitat Concurs de Dibuix preparat per l'Adela, on grans i petits van poder lluir-se amb les seves creacions. Al migdia, a la piscina, hipopressius a càrrec de l'Eli Lloró. A la tarda futbol per a grans i petits, també jovenetes i no tan jovenetes, tots els partits supervisats pel Rafel. Nit de Playback, aquest any inspirat en els temes dels anys 90.

Dia 14, matí passat per aigua. A les 12h, a la piscina, competicions aquàtiques amb l'Anna Piernas. A la tarda a la plaça, Exposició de Fruits del Camp. A partir de les 21h, Ball de Vetlla amb l'orquestra New Marabú 100 % directe. Durant la mitja part qui va voler va poder sopar tot menjant un bo i gustós entrepà fet per les voluntàries de Copons.

Dijous 15 a les 12 del migdia, Ofici Solemne amb benedicció de l'aigua de Sant Magí inclosa.

En acabar, cercavila dels Bastoners de Copons que ens van portar fins la plaça on ens esperava un bon vermut, servit pel jovent del poble i amenitzat per les sardanes del Quintet de cobla Terres de Marca. A la tarda Baixada d'andròmines, un cop més amb molta participació, organització a càrrec del jovent del poble i dels joves no tan joves també de Copons. Al vespre, a la plaça, teatre amb l'obra "El crèdit" interpretada per la companyia ATC de Calaf.

I ja per acabar, divendres 16 al matí, 2a edició de Masterclass d'aquagym, dirigit per l'Anna Piernas. A mitja tarda Gimcana Popular organitzada pel jovent. A partir de les 22h sopar de festa major. Durant la tarda els voluntaris, gent de totes les edats, van posar el seu granet de sorra per fer possible que més de 200 persones ho tinguessin tot a punt per sopar: carn, taules, cadires, estovalles i tot el parament necessari. Un cop tips, repartiment de premis i bingo per acabar la festa en bona companyia.

Aquesta ha estat la segona festa major organitzada per la Comissió de Festes, amb la col·laboració de molta gent que dona un cop de mà i recolza amb la seva presència. Esperem que sigui per molts anys que es pugui tirar endavant aquest projecte, que és de TOTS i per a TOTS. ✱

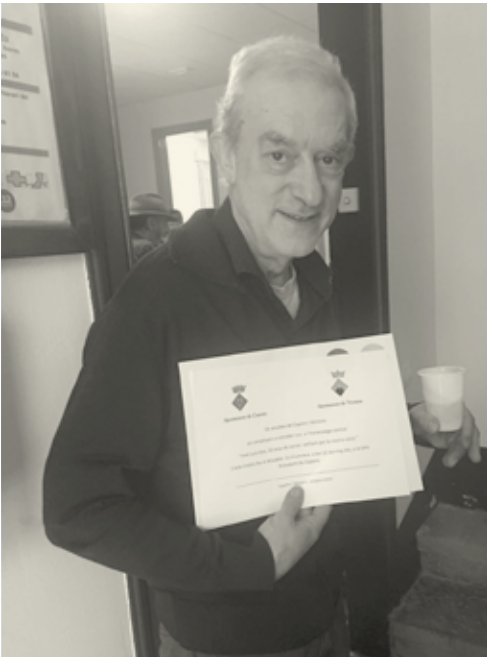
Comiat del Doctor José Luís Díaz Soro

Maria Gràcia Carreras Verdaguer

JORDI MERCADAL PRATS

El dia 9 d'octubre, coincidint amb l'aniversari del nostre metge José Luís i amb la complicitat de la infermera Carme i d'alguns usuaris, van aparèixer d'improvís al consultori veïns i veïnes de Copons amb globus, cava i pastís d'aniversari, davant de la cara de sorpresa del José Luís que no sabia on ni a qui mirar. Aquest dia, entre abraçades i petons, vàrem poder gaudir tots plegats d'una festa d'aniversari i de comiat improvisada per celebrar l'últim dia de feina. ✱

“L'estanc”, la botiga, va tancar portes el passat 28 de desembre

Maria Gràcia Carreras Verdaguer

L'estanc l'única botiga de Copons, on es podia trobar des de tabac fins a verdures i diferents varietats de productes, com diaris, revistes, els dilluns cigrons, els dimecres peix, els dijous carn, botifarres i darrerament pa, coques, i per Nadal els encàrrecs de gallina, pollastre, ànec i carn per l'olla. Un lloc on hem compartit moments entra-nyables, moments tristos, moments d'alegria, moments per intercanviar receptes, un lloc per posar-se al dia coincidint amb un o altre que feia dies, mesos que no veies.

La botiga la va llogar l'avi de l'Albert, el Miquel Garriga Monfort, abans de la guerra, on la Vicenta, la mare de l'Abert, que era una nena d'uns 10 anys ajudava amb els números. L'any 1954 van comprar la botiga. L'Albert quan va acabar el servei militar va

fer reformes a la botiga i es va casar amb la Carme, ja fa 50 anys. Un grup de veïns i veïnes van fer un comiat improvisat (més aviat sorpresa) abans de tancar la botiga, amb música i molt soroll, entrant i sortint de la botiga per última vegada. ✱

Bastoners

Teresa Múnera Pascual

El passat 20 d'octubre els Bastoners de Copons vàrem fer l'assemblea anual i vam fer l'avaluació de la temporada passada i definir com hauria de ser la nova.

Continuem trobant-nos els diumenges, cada quinze dies, a quarts de set de la tarda per assajar. Els dies d'hivern ho fem a la sala polivalent i quan s'allarguen els dies, els assajos es fan a la Plaça dels Bastoners. Enguany estem preparant amb molta il·lusió nous balls que units als existents passaran a complementar un llarg repertori. Esperem que aviat puguem mostrar a tothom les nostres novetats. ✱

ELISENDA MERCADAL SEGURA

Restauració de la Capella de Sant Gabriel de Veciana

Elisenda Mercadal Segura

El diumenge 29 de setembre de 2019 el poble de Veciana reobria la capella de Sant Gabriel, acabada de restaurar després de cinquanta anys en estat de ruïna.

a protector dels horts i camps de conreu. La notícia més antiga que es coneix d'aquesta capella és un decret de visita del 1666 que manava fer una ara i frontal per a l'altar. Uns anys més tard, el 1685, trobem que la parròquia de Veciana hi anava en processó per Sant Marc. L'any 1981, i després d'uns anys de no celebrar-se, els veïns varen recuperar l'aplec a l'església parroquial de Santa Maria de Veciana el diumenge després de Sant Josep per recordar l'antic dia de Sant Gabriel, el 24 de març. ✱

Informació extreta dels articles publicats al diari digital VeuAnoia.cat els dies 28/09 i 1/10/2019.

La jornada va constar d'una missa oficiada pel Bisbe de Vic, Mons. Romà Casanova, i Mn. Enric Garcia que va finalitzar amb el cant dels goigs a llaor del sant per la Coral de Veciana i els nombrosos assistents. La capella de Sant Gabriel, senzilla però molt estimada per la gent dels contorns, es troba enclavada en un serrat a 667 metres d'altitud, a tocar del terme municipal de Copons. La seva proximitat a Viladases, així com els diferents camins i corriols que en faciliten l'accés des del nostre poble, fan que també sigui un indret conegut i freqüentat per coponencs que volen gaudir de les vistes i, els més grans, també recordar els aplecs que s'hi feien abans que les abundants pluges de la primavera del 1969 en fessin caure la teulada i la deixessin inaccessible. La devoció per Sant Gabriel, patró del poble de Veciana, s'ha anat traspasant de generació en generació considerant l'arcàngel com

ELISENDA MERCADAL SEGURA

El duc

Jordi Rodellar Fustero

Duc eurasiàtic

KAMIL - WIKIMEDIA COMMONS

La gran majoria de les espècies d'ocells tenen hàbits diürns, només unes poques tenen hàbits nocturns, i algunes de ben espectaculars viuen més a prop de nosaltres del que ens pensem. Un capvespre del passat mes d'octubre, quan caminava per la zona del Morinyol, vaig veure passar fugaçment per sobre uns pins joves un ocell de grans dimensions i silueta ben peculiar. Al cap d'una estona vaig poder sentir el seu cant i llavors tot va encaixar, era un duc. Va ser llavors quan vaig pensar que en el següent article del Camí Ral us parlaria sobre aquest enigmàtic i gran ocell d'hàbits majoritàriament nocturns.

Fa cosa d'una dècada enrere vaig sentir a anomenar que un exemplar de duc, o gran duc com també se l'anomena, voltava per les rodalies de Copons i s'havia vist sovint per les antigues pedreres de la fàbrica de ciment. Malauradament va caure en desgràcia i des de llavors no havia tingut cap més notícia d'aquesta singular espècie. Va ser tota una satisfacció descobrir que aquest gran ocell tornava a voltar per les contrades més properes a la vila. Us pot sobtar que tingui aquesta mena de joia, ja que els ocells nocturns lamentablement porten una llarga tradició de ser poc apreciats per nosaltres, els humans. Possiblement això pot tenir l'arrel en antigues creences supersticioses i infundades sobre tota mena d'animals singulars i adaptats a la nit, com els ratpenats o com els ocells d'hàbits nocturns, que mig de broma podríem anomenar "prínceps de les tenebres", on sense cap dubte el gran duc vindria a ser el seu emperador.

A la Catalunya interior ens trobem bàsicament amb sis espècies, cinc de la mateixa família dels Estrígids, que ordenats de major a menor mida serien: el duc eurasiàtic, el gamarús eurasiàtic, el mussol banyut (anomenat també duc petit), el mussol comú i el xot eurasiàtic. La sisena espècie és l'òliba comuna, de la família dels Titànids. Aquestes aus nocturnes tenen una cosa en comú: aprofiten la foscor per, de manera sigil·losa, atrapar a les seves preses. Suposo que a les alçades del segle XXI en què ens trobem, les nostres pors i la mala fama d'aquests animals ja haurien de ser coses del passat, però lamentablement encara hi ha força gent que veu coses sinistres allà on no hi ha res de malèfic.

Centrant-nos en el duc eurasiàtic o gran duc, de nom científic *Bubo bubo*, en castellà anomenat "búho real" (també anomenat "gran duque"), ens trobem davant d'un súper predador en majúscules. Aquesta paraula pot causar certa temença, però de fet vol dir que es tracta d'un depredador que es troba a dalt de tot de la piràmide tròfica i que també és capaç de depredar a altres depredadors, com rapinyaires nocturnes i també algunes de diürnes, i que rarament és presa d'altres espècies, excepte quan és encara un poll. Es tracta d'un ocell d'una mida considerable, d'una llargada de 60 a 72 cm (la cua fa de 22 a 29 cm), i d'1,50 a 1,80 metres d'envergadura. El seu pes mitjà en els mascles és de 2,4 kg i en les femelles un 20% més, vora els 3 kg de mitjana, podent arribar als 4,2 kg en algunes subespècies. Això seria equiparable als mascles d'àguila daurada, també més petits que les femelles de la seva espècie i que, poca broma, es tracta de l'àguila més gran d'Europa.

A principis del passat mes de novembre, quan era a prop del camí de la Serra de Cal Queta per la zona del Morinyol, també durant el capvespre, em trobava a tan sols uns 20 metres d'un pi, quan va alçar el vol un duc (possiblement el mateix que vaig veure a finals d'octubre de força més lluny). Vaig poder constatar de més a prop les seves grans dimensions, i la veritat és que no et deixa indiferent. Es tracta del rapinyaire nocturn més gran del món, però tot i la seva grandària durant el dia és molt difícil de veure, gràcies al disseny del seu plomatge bigarrat de colors bru i groguenc. Presenta el pit lleonat esquitxat de taques fosques, això fa que passi desapercebut si està a la vora d'un matoll o sobre una roca. L'estructura de les plomes és molt diferent de la de qualsevol ocell diürn, i per això el vol dels rapinyaires nocturns és molt silenciós. Les plomes són molt vellutades, amb un tacte molt sedós i les plomes rêmiges (situades a les ales i cabdals pel vol) presenten un serrell esfilagarsat o en forma de serra. Això els permet reduir molt el so que produeixen amb la fricció de l'aire durant el vol, i la presa no se n'adona del que li ve a sobre fins que és massa tard per fugir. Per una altra banda, uns trets ben característics del duc (també presents en el duc petit) són els dos plomalls que presenta al

cap que poden recordar unes orelles, però que no tenen res a veure amb el sentit de l'oïda. Es creu que una de les seves funcions és la de desdibuixar la silueta del cap: amb els plomalls aixecats si el veiem a contrallum pot arribar a semblar una branca o soca d'arbre trencada. També s'ha observat que els mascles normalment les mantenen més verticals i les femelles més abaixades.

A diferència de la resta d'ocells, que tenen oïdes que són uns orificis petits i arrodonits situats de forma simètrica a la mateixa alçada del cap, les rapinyaires nocturnes han desenvolupat uns grans i allargats pavellons auditius situats de forma asimètrica al seu cap, d'aquesta manera capten millor els sons i aquesta disposició asimètrica els permet localitzar amb més precisió d'on prové cada soroll, com per exemple un ratolí menjant una gla. Els seus grans ulls són de mirada penetrant amb iris ataronjat i pupil·la negra que poden canviar molt de mida en funció de la intensitat de la llum, aquests poden captar fins a tres vegades més la llum que els ulls humans. D'altra banda els seus ulls tenen una posició molt frontal i això limita el seu camp visual a només 60-70 graus (mentre els humans el tenim fins a uns 180 graus), les rapinyaires nocturnes però, tenen l'habilitat de poder girar el cap fins a 270 graus i així compensen aquesta manca de mobilitat dels seus ulls i la reducció del camp visual binocular.

El duc és un ocell solitari i molt territorial. El seu cant pot ser escoltat fins a 1,5 km de distància a tall d'avertència per altres mascles i així delimitar el seu territori. Les parelles de ducs no admeten la presència d'altres individus dins dels seus dominis, que poden anar de 100 a 1.000 hectàrees, segons l'abundància de possibles preses. Al capvespre vaig poder escoltar en diverses ocasions el seu cant per delimitar el seu territori, un melancòlic "bú-hu" que va repetint en intervals de 7 a 9 segons durant una mitja hora d'ençà que es pon el sol, sobretot de setembre a desembre. Durant l'època d'aparellament pot ser un cant molt més complex i continu. Els investigadors fan servir el seu cant per distingir entre individus i poder així fer un cens dels exemplars del territori.

Sovint fa vida a prop de cingles i desnivells propers a rius. Les seves grans i potents urpes de fins a 8 cm són les seves armes i no pas el bec, el qual utilitza una vegada morta la presa per esquinçar la carn quan aquestes preses són de mida gran. Les preses més petites se les empassa senceres, i les restes no digeribles com els ossos i el pèl les expulsa en forma d'una mena de boles, anomenades egagròpiles, tal com fan la resta de les rapinyaires nocturnes. La seva estratègia de caça és quedar-se quiet en un punt alt, una talaia des de la qual domina bona part del seu territori. Allà resta a l'espera d'escoltar algun soroll que pugui vindre d'una possible presa, la seva súper oïda li permet determinar-ne exactament la procedència. Llavors la visió passa a tenir el seu paper per localitzar la presa, seguidament s'hi llença amb un vol ràpid i silenciós per atrapar-la i donar-li mort amb les seves urpes.

Pel que fa a la seva alimentació, és molt variable i adaptativa a la zona on habita. Les seves preses favorites solen ser els conills i les llebres, també s'ha vist que poden caçar fagines, gats fers i domèstics, però òbviament també caça altres mamífers més petits com rates i ratolins i és un dels pocs animals capaç de caçar els eriçons tot i les seves punxes. Els mamífers es creu que li suposen un 80% de la seva dieta, la resta poden ser altres ocells com perdius, ànecs, coloms, tudons i també rèptils i amfibis, i fins i tot alguns insectes. Es té constància que la subespècie *Bubo bubo bubo* que viu a l'est d'Europa i Sibèria ha caçat guineus adultes i fins i tot un jove cérvol de 13 kg. La subespècie que tenim al voltant de Copons és però la *Bubo bubo hispanus*, que és d'una mida una mica inferior. Tot i això, pot arribar a caçar rapinyaires diürnes emparant-se en la foscor de la nit, i tan grans com l'astor, els aligots o les cornelles, i de més menuts com els esparvers o els xoriguers. Si descobreixen al duc durant el dia, moltes rapinyaires de certa envergadura no dubtaran en atacar-lo acar-nissadament, ja que li tenen un odi ancestral. L'astor, a més, és un competidor directe per les mateixes preses que el duc, i la seva relació és d'una profunda animadversió. De fet s'havia utilitzat com a reclam per part d'alguns caçadors un duc captiu o inclús dissecat per atreure a les rapinyaires diürnes i així caçar-les o capturar-les. La "caça o captura amb duc" està totalment prohibida, així com qualsevol mena de caça o captura de les aus rapinyaires.

A Catalunya el duc està protegit per diverses lleis catalanes, estatals i europees, i està catalogat com una espècie propera a l'amenaça (NT o Near Threatened). El cert és que els darrers anys s'ha observat una disminució d'exemplars que comença a ser preocupant, a causa de la gran disminució del que era la seva principal presa, el conill, que és afectat sovint per malalties víriques com

la mixomatosi i la pneumònia hemorràgica que han reduït notablement les seves poblacions. També al llarg de la història ha sofert una forta pressió per la caça furtiva i els enverinaments. Actualment però les principals amenaces són els accidents amb línies elèctriques i els atropellaments en carreteres seguits per ofegaments en les basses artificials, i en menor grau per la caça furtiva.

Per la seva reproducció sol fer nius aprofitant forats, balmes o esquerdes en penya-segats en els punts més alts i inaccessibles, tot i que s'han observat excepcions en llocs baixos i exposats que li poden facilitar el transport de les preses als polls. Els nius són molt austers i consisteixen en petites depressions que fan ells mateixos i que queden cobertes per restes de les egagròpiles desfetes, alguna ploma i poca cosa més. Rarament repeteixen niu dos anys consecutius en el mateix lloc, ja que són molt poc refiats. Durant els mesos de gener i febrer fan una única posta que consta de 2 a 4 ous, posats escalonadament en un interval d'un a dos dies cadascun. La incubació té una durada de 34-36 dies. Durant aquest temps el mascle és qui va a buscar l'aliment per a la femella que es queda al niu covant els ous. Una vegada nascuts els polls, seran els dos progenitors que es dedicaran a buscar-los el menjar. És en aquest període que els hàbits nocturns es modifiquen i esdevenen també diürns per una major necessitat d'aliment. Els polls en 3 setmanes ja poden menjar per si sols i abandonen el niu aviat, però es queden pels voltants on els porten el menjar. Passats dos mesos ja poden volar però encara seran alimentats pels pares durant un mes més. Després els progenitors els expulsen del seu territori perquè busquin territoris de cacera lliures. A diferència de la gran majoria de rapinyaires que tarden uns anys a ser madurs sexualment, els ducs ja poden reproduir-se en el següent hivern.

A Catalunya es creu que hi ha entre 1.200-1.400 individus, distribuïts de forma molt irregular pel territori. En un estudi recent que ha durat 20 anys al Baix Empordà en el qual s'han anellat molts polls de duc, s'ha pogut observar que el 78% d'aquests exemplars, una vegada abandonen la protecció dels progenitors, moren per causes originades per la nostra activitat esmentades abans. Encara hi ha persones que fan mal a les rapinyaires nocturnes, sense entendre que juguen un paper molt important en l'ecosistema, depredant animals que poden generar problemes de superpoblació com és el cas dels rosegadors, que tenen un nombre elevat de cries i poden convertir-se en veritables plagues. El duc, a part de regular les poblacions de conills (sobretot abans de l'aparició de les malalties víriques) també limita la població de micromamífers. Per un altre costat, la presència del gran duc és també un indicatiu de la bona salut d'un ecosistema, és per això que des de l'administració pública s'hauria d'intentar reduir tots els possibles perills per aquest gran ocell tan singular i alhora tan necessari. ✱

Bibliografia:

Ocells de Catalunya, País Valencià i Balears – Joan Estrada, Francesc Jutglar i Toni Llobet – Lynx – 2010
Rapinyaires a Catalunya – Màrius Domingo de Pedro – Cossetània Edicions
Conèixer els ocells – Jaume Sañé – Cossetània Edicions
Conèixer i estimar als ocells – Joaquim Maluqué i Sostres – Editorial Pòrtic
Llocs web consultats: www.recercaenaccio.cat i www.monnaturapirineus.net

Mini entrevistes

I tu què ens recomanes?

Montserrat Serra Piñon

Cristina Queralt Salat

Un llibre per llegir: Els últims llibres que m'estic llegint són tots d'educació. L'últim que m'he llegit és "Les lleis naturals del nen" de Céline Álvarez. Val la pena per a pares o per a mestres.

Una pel·lícula per passar-s'ho bé: Ostres, és que fa tant de temps que no miro pel·lícules que no te'n puc dir cap. L'última que recordo que em va impactar molt va ser "Salvador Puig Antich", ja fa molts anys. No soc gens de tele.

Música per escoltar: M'agrada sobretot tota la música catalana, i aquest estiu ha estat "Oques Grasses". També m'agraden tots els grups actuals: Txarango, Blaumut, els Manel.

Un viatge per recordar: Nova Zelanda. Hi vaig anar amb el Jam, el meu home. És el viatge més llarg que hem fet mai. Molt, molt guai.

Un viatge pendent: És que sóc molt viatgera, aleshores en tinc varis. Un de pendent que faria amb els nens, que potser seria el més viable però lluny, seria Tailàndia. Penso que amb els nens és factible. També en algun moment de la vida m'agradaria anar a veure aurores boreals, però aquest ja el veig a més llarg termini.

Un hobby per desconnectar: Faig joies. És el meu moment de desconnectar i de tranquil·litat.

Un plat per assaborir: L'arròs blanc del meu pare i les tallarines de l'àvia.

El teu racó preferit de Copons: El meu racó preferit de Copons és pujant cap dalt a la llenya, on treballen els de Cal Manset, hi ha un arbre sol. M'agraden molt les vistes i és molt guai.

Carles Muñoz Pallarès

Un llibre per llegir: "La plaça del Diamant", de Mercè Rodoreda. Un clàssic entre els clàssics. És la primera novel·la amb majúscules que vaig llegir encara essent un nen, sense entendre'n, llavors, la meitat de la meitat. La seva lectura propicià interessants converses amb els meus avis. Per mi és com un referent.

Una pel·lícula per passar-s'ho bé: El sopar dels idiotes, pel·lícula francesa de Francis Veber. Una comèdia per a petar-se de riure.

Música per escoltar: Escolto música molt variada. Puc destacar, per exemple, la cançó francesa del segle XX, molt especialment Dalida o Michel Sardou.

Un viatge per recordar: Sens dubte Terra Santa, acompanyat de l'Elisenda. Fou molt més que un viatge. Una experiència colpidora que tot sovint evoco amb emoció.

Un viatge pendent: Escapar-se a París, per molt que hi hagi estat, i passejar-hi sense rumb (flàner, com diuen els francesos), està sempre pendent al calendari. Ara ja comença a fer massa anys que no hi he anat.

Un hobby per desconnectar: La música, que tinc tan abandonada. Quan dispo de temps i calma, intento tornar al piano. Ara com ara la dedicació és poca, però la desconnexió està assegurada.

Un plat per assaborir: Soc molt feliç amb un bon plat de macarrons. Així de senzill. També espero amb especial delit l'increïble ànec guisat que la meva sogra prepara cada any per Nadal.

El teu racó preferit de Copons: Hi ha molts racons del nucli urbà amb un encant indiscutible que segurament la majoria de veïns no valorem prou. L'entorn, però, també té indrets molt bonics. Em decanto per Viladases. Gaudeixo molt sortint a caminar per aquella zona.

El massatge

Ricard Closa Martínez

El teixit de palla del tatami dibuixa una lleu corba a la part central degut al pes del cos que, bocaterrosa, hi jeu al damunt. En Katsuo, prem el PLAY i al cap d'uns instants comença a sonar la melodia del mestre Kítaro, una tonada líquida que afegida a l'encens de sàndal que es consumeix deixant un fil de fum, crea una atmosfera a mig camí de la narcosi. Després s'unta les mans amb oli d'ametlles i mentre se les frega lentament, contempla el vast cos nu i d'un rosat nacarí que té davant seu. A Katsuo li agrada la seva feina i la fa amb devoció.

Comença pels peus, a les petites plantes i entre els dits un massatge lent i compassat al ritme de la música. Sense presses va seguint pels garrons amunt, frega aquelles cames curtes i gruixudes, aquelles cuixes inabastables camí d'un cul ample i gras. Amb les mans planes ressegueix els contorns, fent una lleu pressió i mirant d'arribar amb el polze a la regatera que formen les dues galtes. Passa els dits per l'escletxa entre molles un parell de vegades, amunt i avall, sap que aquell és un dels racons preferits per la seva clientela. Els malucs, les galtes, la regatera, un massís de carn d'arrodonits perfils que li ennuvola la vista.

Me la follaria, pensa mentre una incipient erecció creix sota el culot de cotó. Realment l'apassiona la seva feina, però també és un gran professional que no es deixa endur pel desig barroer i segueix esquena amunt el periple pactat sense oblidar abans el triangle del carpó on s'hi arremolina una mica de pèl ros, en l'únic tros pilós d'aquell colossal volum de carn.

Sense rumiar-s'ho puja per l'espinada fent força i baixa pels lloms, a banda i banda, alleugerint la pressió una mica. Repeteix el procés unes quantes vegades modulant la tensió aquí i allà, resseguint el dors de dalt a baix. Després amb una mà per cada costat va a buscar el ventre, amollant les mans a la pell humida que el greix infiltrat fa més flonja, fregant la cansalada enèrgicament però amb suavitat, pujant lentament cap al pit, magrejjant amb saviesa cada centímetre de carnadura. Comprova la generosa quantitat de magra i greix que hi a cada banda i es dirigeix sense contemplacions cap a les espatlles, prement amb força l'os de la paleta i fent una vigorosa frega amb el puny clos dins el clot de les cervicals, al mig del clatell, just abans de, ja per acabar, prémer amb els artells el coll i la base posterior del crani. En aquest punt la bèstia emet un gruny, no de ràbia sinó de plaer.

En Katsuo somriu, sap que aquell esgarip vol dir que ha fet bé la seva feina i que aquella truja, aquella porca de més de cent quilos, arribarà a l'escorxador en les condicions òptimes, i la seva carn, la seva cansalada grassa, els seus pernills, el seu filet obtindran el prestigi merescut en el mercat de l'alta gastronomia, l'únic capaç de pagar-ne autèntiques fortunes, superiors a les del bou de Kobe o les del caviar beluga. ✱

Resum de fets, activitats i actes de juliol a desembre de 2019

JULIOL	01 Comencen els cursets de Natació i l'Aquagym
	06 Intercopons: Tarda de manualitats. Decoració d'ampolles, plats i pots de vidre
06	Els Bastoners de Copons participen a la 44a Trobada Nacional de Bastoners de Catalunya a Gavà
	Els Bastoners de Copons participen a la 35a Trobada d'acordionistes de Maçaners, al Berguedà
14	Mulla't per l'esclerosi múltiple a la Piscina
	Benedicció de cotxes de Sant Cristòfol
26	Final dels cursets de Natació i de l'Aquagym
AGOST	01 S'obre el plaç per participar al 6è concurs de fotografia: Cases i masies de Copons
	08 Comença la Festa Major amb campionats de ping pong i de truc. Concurs de guarniments de façanes
09	Caminada popular nocturna amb picnic
	10 Repic de campanes. Pregó. Nit jove amb els grups "Lluna plena" i "L'Eskerda" seguits de DJ Romà a la plaça Ramon Godó
11	Ioga a la Piscina. A la tarda cercavila, espectacle infantil "Dansant per la vida" de la companyia Cantem i obertura de la tómbola. Nit de versions amb el cantant i guitarrista Juli Piris a la plaça Ramon Godó
	12 Cursa vertical. Jocs bèsties i tradicionals a la plana del Recader. A la tarda 3x3 de bàsquet infantil i adults. Cantada d'havaneres amb el grup "Som de l'Havana" i rom cremat per tothom a la Piscina
13	Concurs de dibuix per a totes les edats. Taller d'hipopressius a la Piscina. Partit de futbol i futbol femení juvenets no tant juvenets. Nit de playback amb els hits dels estius dels anys 90
	14 Competicions aquàtiques. Exposició de fruits del camp. Ball de vetlla amb l'orquestra "New Marabú"
15	Ofici solemne de Festa Major amb benedicció i repartiment d'aigua de Sant Magí. Tot seguit actuació dels Bastoners de Copons, vermut i ballada de sardanes amb el Quintet de cobla Terres de Marca. A la tarda baixada d'andròmines. Nit de teatre amb l'obra "El crèdit" de la companyia ATC de Calaf a la plaça Ramon Godó
	16 Masterclass d'aquagym. Gimcana popular. Valoració del jurat del concurs de guarniment de façanes. I per acabar, sopar fi de festa amb bingo i sorteig de panera a la plaça Ramon Godó
SETEMBRE	08 Final de temporada de les Piscines Municipals
	08 Cantada pels presos polítics i exiliats, a la Sala Polivalent
11	Diada
	27 Taller i exhibició de Calestènia, al costat de la pista poliesportiva
29	Inauguració de la restauració de la capella de Sant Gabriel de Veciana
OCTUBRE	03 Inici de curs de Zumba
	04 Inici de curs de la Big Band Copons
05	Inici de curs de Microgimnàstica
	09 Jubilació del Dr. José Luis Diaz Soro
12	Acte de comiat i reconeixement a la tasca del Dr. José Luis Diaz Soro, doctor de Copons i Veciana durant 32 anys, a la Sala Polivalent
	13 Entrega de premis del 6è concurs de fotografia Vila de Copons: Cases i masies, a la sala de plens de l'ajuntament
27	Trobada de coponencs nascuts abans del 1954, amb missa d'acció de gràcies i dinar de germanor a l'alberg de Jorba
	30 Castanyada de l'escola i l'AFA: Arribada de la Castanyera. Berenar i castanyes torrades per tothom
31	Joves de Copons: Halloween. Berenar de por i túnel de terror
	Copons de Festa: Castanyada amb sopar popular, concert de La Quinta amb versions de pop i rock i disco mòbil
NOVEMBRE	03 Inici d'assajos de Bastoners
	09 Gèneres. Proposta escènica contra la violència de gènere a càrrec de Xavi Demelo, Marcelo Arnal i Yolanda Valero a la Sala Polivalent
16	Bonamossa-Fest: Nova coponarra, birra i patates. Música en directe amb Carlota Cos i Alba Quiñones seguides de Tremenda Farra, a la Sala Polivalent
	22 Celebració de Santa Cecília de l'escola: Audicions musicals a la Sala Polivalent
23	Intercopons / Punt Jove: Taller d'educació emocional i habilitats per la vida, a l'ajuntament
	24 Assemblea de la Vila: Parlem del model de gestió de la piscina de Copons?, a la Sala Polivalent
DESEMBRE	15 Mercat de Nadal de Copons: Exposició i venda de productes artesans i comerç de proximitat. Taller de fang i cantada de nades
	20 Pessebre vivent solidari amb Guatemala i recollida de material escolar a càrrec dels nens i nenes de l'escola. A la tarda cantada de nades als pessebres de les cases i berenar
24	Missa del Gall i concert de nades a càrrec de joves músics de Copons
	26 El Patge Faruk visita els nens i nenes de Copons i recull les cartes pels reis de l'Orient, a la Sala Polivalent
30	Intercopons / Punt Jove: Sexualitat i altres maneres de conèixer-se, a càrrec de la Carmanyola picant a partir d'un "tupper sex" educatiu a la sala de plens de l'ajuntament

Transports

ALSA

Telèfon: 902 42 22 42
Web: www.alsa.es

Calaf - Igualada			
Calaf	Copons	Igualada	Barcelona
08:14 h	08:27 h	08:38 h	09:45 h
18:20 h	18:36 h	18:54 h	20:00 h
Igualada - Calaf			
Barcelona	Igualada	Copons	Calaf
07:30 h	08:27 h	08:48 h	09:01 h
15:00 h	15:57 h	16:18 h	16:31 h

Hispano Igualadina - Monbus

Telèfon: 902 29 29 00
Web: www.igualadina.com

De dilluns a divendres					
Calaf - Igualada					
Calaf		Copons	Igualada C.	Igualada E.	
06:40 h		07:00 h	07:23 h	07:30 h	
13:45 h		14:00 h	14:13 h	14:30 h	
16:00 h		16:15 h		16:35 h	
Igualada - Calaf					
Igualada E.		Igualada H.	Copons	Calaf	
11:15 h			11:32 h	11:42 h	
15:15 h			15:32 h	15:42 h	
18:00 h			18:17 h	18:27 h	
Dissabtes					
Calaf - Igualada					
Calaf		Copons	Igualada C.	Igualada E.	
8:00 h		8:15 h	8:33 h	8:35 h	
15:15 h		15:27 h	15:38 h	15:40 h	
Igualada - Calaf					
Igualada C.	Igualada E.	Av. Barcelona	Igualada H	Copons	Calaf
12:00 h	12:10 h	12:12 h	12:14 h	12:27 h	12:37 h
	18:45 h			19:15 h	19:30 h

Taxis

Parades a Igualada: Passeig Verdaguer, s/n
Servei Taxi 24 hores: Carles Queraltó, Tel. 670 296 675

Horari atenció públic ajuntament
de dilluns a divendres de 9 h. a 13 h.
dijous tancat

www.copons.cat

Menú migdia

Servei de menú diari

L'Ajuntament de Copons inicia el servei de menú migdia per a qualsevol persona resident al poble. Aquest servei està pensat, principalment, per a les persones amb la seva autonomia limitada, encara que tothom pot fer-ne ús.

Per més informació dirigir-se a l'ajuntament.

Telèfons d'interès

Ajuntament de Copons	93 809 00 00
info@copons.cat	
Consultori Mèdic	93 809 01 50
Assistentia Social	93 809 08 80
Àrea Sanitària Rural	93 805 38 18
Associació Defensa Forestal	93 809 00 00
Bombers (emergències)	112
Ambulàncies i Emergències Mèdiques	112
Mossos d'Esquadra (emergències trànsit)	112
Mossos d'Esquadra (Igualada)	93 875 98 40
Protecció Civil Igualada	93 803 12 34
Repsol Butano	93 803 15 17
Avaries gas	900 55 50 00
Fecsa	902 702 115
Aigües de Rigat	93 803 14 83
Telefònica Avaries	1002
Antena col·lectiva	93 805 30 94
Correus	93 869 85 94
Oficina Consorci Turisme Alta Anoia	93 868 03 66
Escola	93 809 01 42
Bàscula pública	647 36 42 76
Bibliobús Montserrat	616 98 83 52
b.Montserrat@diba.es	

Col·labora amb Camí Ral: Fotografies, opinió, retalls d'història, actualitat, esports...

Termini de recepció d'escrits pel Camí Ral d'estiu: 20 de juny.

Termini de recepció d'escrits pel Camí Ral d'hivern: 30 de novembre.

Ens ho pots enviar per correu electrònic: camiral@copons.cat

nou mail

Codi editorial

1. Camí Ral és una revista que edita l'Ajuntament de Copons i la posa al servei de les entitats i ciutadania.
2. Camí Ral és un canal transmissor de l'actualitat del municipi, però també una eina de recuperació de la memòria oral i la història del municipi.
3. Els continguts de l'edició els decideix el Consell Editorial.
4. Les seccions, les mides i característiques dels articles formen part de les competències del Consell Editorial.
5. La revista compta amb un nodrit equip de col·laboradors coordinat pel Consell Editorial. Els articles i imatges s'elaboren i s'aporten de forma altruista.
6. El contingut de les notícies d'actualitat l'assumeix el Consell Editorial i el propi Ajuntament, en condició d'editor. Pel que fa a entrevistes, reportatges, articles d'opinió o altres notícies, la responsabilitat, en primera instància, serà sempre de la persona que ho signi.
7. Qualsevol lector que detecti algun error en la publicació podrà exercir el dret a rèplica, aplicant un criteri de proporcionalitat d'acord amb la llei.
8. El contingut dels articles sempre haurà de ser respectuós amb les persones, les entitats i les institucions. En cas contrari, no es publicarà.

Cantada als pessebres, anys 70

NÚRIA PONS TORRENTS

TERESA BERTRAN FARRES

TERESA BERTRAN FARRES

JOSEP RIERA SENDIU

Pessebre, any 1974

NÚRIA PONS TORRENTS

NÚRIA PONS TORRENTS

TERESA BERTRAN FARRES

Pastorets, any 1972